List 5. **NOVICE** Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 29. januarja 1868.

Gospodarske stvari.

Gospodarji pazite,

da vam žito in detelja ne segnjije pod snegom!

1854. leta je bila zeló taka kakor letos, da žito in detelja sta bila v nevarnosti pod snegom. „Novice“ so klicale takrat: pozor gospodarji! in sopet letos morajo to isto klicati.

Znano je namreč, da je letos sneg padel na mokra tla, in padlo ga je skor povsod veliko. Vendar to ni tako nevarno kakor to, kar se je pozneje godilo. Deževalo je namreč pred kakimi 10 dnevi prav zeló noč in dan, na to pa je zopet zmrznilo in naredila se je ledena skorja po polji čez in čez. To pa je silno nevarno vsem pridelkom. Skozi tako trdo skorjo ne more zrak (luft) do zemlje in zemljina soparica ne more vèn izpod snega. To pa ozimino zaduší in ona začne gnjiti pod to odejo, in to se zgodí tem hitreje, kader sneg ni padel na zmrznjena tla.

Tej nevarnosti se mora v okom priti kmalu, sicer gospodar spomladi ne bo videl več posetve drugačne kakor segnjite!

Odvrne se pa nadloga s tem, da se razruši ledena skorja vrh polja, da soparica pod zemljo odduške dobí in vnanji zrak do ozimine more. Rastlina kakor človek mora dihati, v to pa potrebuje zraka; ako ga ne dobí, zaduší se in pogine.

Opravi se pa to po več potih: ali da se s kolmí predrè zemlja, ali da konji, voli ali krave, ki se prepeljavajo po njivi, z nogami razrušijo skorjo, — kadar pa je snega zeló veliko, preorje se skorja z drevesom (plugom). Zadosti je, da se ti odduški naredijo kakih 6 čevljev saksebi.

Z živino razrušiti gré najhitreje; vendar kjer je snegá prav na debelo, pogrezajo konji globoko v sneg in ostro podkovani konji se lahko ranijo na nogah.

Storite tedaj gospodarji tako ali tako, kakor presodite, da vam to ali uno boljše kaže, — al gotovo polomite in razrušite ledeno skorjo, da vam zima ne vzame vse ozimine.

Ni vam treba še le posvetovati se in prašati, ali je to potrebno ali ne. Skušnje po vsem svetu in tudi pri nas so to do dobrega potrdile.

Hajd tedaj, in to brž, kjer je ledena skorja po njivah, sè koli, živino ali plugom čez njo, da se ne zaduší posetev pod njo.

Nekaj gospodinjam v prevdarek.

Sploh je znano, da so vam suha drva ugodna, a sirovih in vlažnih (mokrih, frišnih) ne morete trpeti; jezite se, da vam nečejo goreti.

Pa poglejmo, ali in koliko imate prav v gospodarskem oziru.

Učeni Tretgold po mnogih skušnjah dokazuje, da v to, da izpuhtí 100 funtov vode, je treba 54 funtov popolnoma zdrave in suhe bukovine. Opiraje se na to, vzamemo, na priliko, 10 funtov drv in opravimo vse za eno južino. Ako bi pa bila ravno tista drva surova, bi namesti 10 funtov vagala morebiti 15 funtov, — bilo bi v njih tedaj 5 funtov vode (10 funtov pa drv). Da izpuhtí teh 5 funtov vode, potrosimo tedaj čez 2 funta in pol drv, ostaja nam le še 7 funtov in pol, ki zgorijo v porabo, a 2 funta in pol potrosilo se je za izpuhtenje vlage (vode), to je zato, da so se osušila drva. Za vašo južino vam bo treba še 2 funtov in pol suhih ali pa okoli 4 funtov sirovih drv. Res, da je to le malenkost; al prevdarimo, če vam gré vsak dan le za 2 solda drv v zgubo, znese to leto in dan, poleg vaše nevolje, kakih 7 gold. čiste zgube.

Občno je mnenje prostih ljudí, da za kurjavo, posebno v pečéh, več zdajo debelo cepljena drva; oni trdijo, da čoki ali klade dolgo gorijo, ter vzdržujejo dalj časa ogenj. Res, prav imate, ako bi se kurilo v peči le za kratek čas; al nam ni mar, ali gorí v peči eno ali dve uri; naš namen je le sobo ugreti, in kolikor hitreje in z manj drvmi dosežemo ta cilj, toliko zadovoljnejši smo. Ako napolnimo peč z debelimi poleni, res nam bo dolgo, na pr. 2 uri gorelo (prav za prav tlelo), v tem času pa zbeží mnogo več gorkote v dimnik, kakor če bi zgorela ravno ta drva na drobno cepljena le v eni ali celó v poli ure. Z debelimi drvi le zmlačimo pečí; vloživši pa drobna drva, ker imajo razmerno večo površino, pride tedaj veči del drv z zrakom v dotiko, hitrejše gorijo, pa tudi bolj ugrejejo peč in zrak v sobi.

Zadnjič naj omenimo o tem še nekaj iz lastne skušnje. Odbrali smo si enako suhe in zdrave bukovine za dvoje kurjav. Zakurili smo prvi dan z drobno cepljenimi polenci; gorelo je le okoli pol ure, pa gorkota v sobi je poskočila od 1 na 8 stopinj (zunaj je ob istem času bilo 16 stopinj mraza, drugi dan pa $15\frac{1}{2}$ stopinj, v sobi pa, kakor prvi dan 1 stopinja gorkote). Drugi dan smo pa z debelimi kladami zakurili, gorelo je res več kot eno uro, al gorkote je dalo komaj 6 stopinj. Pri enakih okoliščinah smo ugreli ravno tisto sobo z drobnimi drvi za 7 stopinj gorkote, z ravno toliko pa debelo cepljenimi pa le 5 stopinj.

Stvar je tedaj jasna, da le s suhimi in drobno cepljenimi drvi varčno in gospodarstveno kurimo.

„Dom.“

Sviloreja in sadjereja naša.

V 48. listu „Novic“ sem bral, da je vlado resni namen, s pomočjo svilorejskega zbora pomagati murboreji in sviloreji na noge. To me je tako razveselilo, da ne morem molčati o tem, da smo vendar pomoč dobili za povzdigo sviloreje v našem cesarstvu.

Murbe moramo pri nas le domá rediti. Očitna skušnja nas učí, da take murve so veliko bolje, ki so pri nas izrejene, kakor pa laške, ki niso našega kraja vajene. Pred 5 leti sem vsadil posebno veliko laških murb in tudi ljudém okoli sem jih mnogo mnogo razprodal. Ravno tisto leto sem jih pa tudi iz semena vsajal, in te so zdaj veliko veče kakor laške, popred vsajene, in bolj rastne. Laške še zmirom rade vzebajo, domače pa prav prav malo. Tudi to me je skušnja naučila, da se mora murbam močno gnojiti. Ker ima murba mehke korenine, se mora najmanj en sežen široka jama skopati, potem pa spodaj nagnojiti, čez gnoj malo prsti djati, potem še le murbo vsaditi. Kadar murbo zasuješ, da se korenine več ne vidijo, potem pa deni enmalo gnoja. Tudi živinski gnoj murba ljubi. Zrastla ti bo v enem letu viša kakor v pusti zemlji tri leta.

Zaredil sem tudi veliko jabelčnih in češpljevih dreves, veliko sort francozkih hrušek in češinj, pa so še premlade za presajanje. Kdor želí imenitnih in žlahnih sort, hrušek ali cepljenih češpelj (vseh skupaj čez 600 sort) lahko pri meni cepove po 5 kr. dobí, in vse to z imenom. Prav močnih dreves imam jabelčnih in češpljevih čez 1500 na prodaj; češplje so že tudi za cvet pripravljene in bodo prihodnjo spomlad cvetele; kupec bode že morebiti prvo leto sad okusil, kakor se pri cepljenih češpljah večkrat zgodí. Prodajam svoja drevesca od 30 do 40 kr. po velikosti, do sežnja velike po 30, čez seženj po 40 krajc. Kdor mi piše po drevesca, naj naznani, v kakošno zemljo jih bode sadil: v plitvo ali debelo peščeno.

V naših krajih se neverjetno močno vnema sadjereja, pa tudi sviloreja si pomaga naprej. Zopet se bliža preveseli čas, ko bomo drevesca cepili in presajali. Slovenci, ki imate lepe, pa morebiti še prazne vrte, na noge! Vsa zemlja naj nam rodí božje darove, da se naše premoženje povekša, potlej bomo veljavo imeli pred svetom in bomo prosti možje; beraču vsa prostost nič ne pomaga!

Andrej Net, po domače Mihovec,
kmet in sadjerejec na Kokrici nad Kranjem.

Političnе stvari.

Nove državne razmere.

V zagovor slovenskih národnih zastopnikov.

Spisal L. Svetec.

(Dalje.)

Ko se je bil tedaj, kakor sem zadnjič dokazal, dvalizem storil brez nas, in ko smo bili previdéli, da storjenega ni mogoče več podreti, morali smo se resno vprašati: kaj zdaj? Kakor vsak človek, ki se odločuje, kaj bi storil, najpred sam sebe popraša: kaj hočem, kaj je moj namen, ki ga hočem doseči, in potem, ali je to mogoče, kar hočem? tako smo delali tudi mi slovenski poslanci.

Mi smo hoteli federalizem; zastran tega smo bili na čistem; prašalo se je tedaj le: ali je naš federalistični program, ki smo si ga izdelali na podlogi Belkredijeve sisteme, izrečene v patentu od 20. sept. 1865. leta, zdaj, ko so se okoliščine po vpeljanem dvalizmu tako znatno premenile, še mogoč ali ne?

Da bodo tudi tisti bralci, ki z našimi programi niso prav na tanko znani, mogli kolikor toliko razumeti, za kaj nam je šlo, načrtam čisto ob kratkem bitni zapopadek tistega programa, ki je bil brati po českih listih in brošurah, in ga smemo brez skrbí imeti za načrt českih, poljskih in hrvaških federalistov.

Po tem programu bi bila uredba avstrijskega cesarstva ta-le:

1. Cesarstvo se razdelí na historiški podlogi v pet skupin ali grup, namreč: v česko, gališko, ogersko, hrvaško in nemško.

2. Celo cesarstvo ima skupen državen zbor, ki je kompetenten za vse tiste rečí, ki jih diploma od 20. oktobra 1860. leta za skupne izrekuje, to je zunanje, vojne, denarske in važneje narodno-gospodarstvene — ter skupno ministerstvo za te rečí.

3. Vsaka skupina ima svoj skupinski zbor, ki je na priliko kompetenten za tiste reči, kakor po oktoberski diplomi ožji državni zbor, ter svojo dvorno kancelarijo.

4. Vsaka dežela ima svoj deželni zbor s kolikor mogoče veliko avtonomijo in svojo deželno vlado.

5. Vse narodnosti so ravnopravne.

Dajmo, da je ta program bil primeren Belkredijevi dôbi; prašam, ali je bil še mogoč, odkar je postal dvalizem djanska resnica? Ali je bilo še mogoče, misliti na skupni zbor za celo državo s kompetencijo oktoberske diplome, odkar je ogerska ustava oživela? Misliti na skupine in skupinske zbore, odkar so bile dežele ogerske krone odcepljene in nepreklicljivo iz oblasti državnega zbora na Dunaji odpuščene?

Na federalistično uredbo cele avstrijske države gotovo ni bilo več misliti.

Poglejmo zdaj, kako je bilo s federalizmom za naše, to je, za dežele takraj Litave.

Je-li morebiti mogoče bilo, vsaj našo polovico federalistično uravnati?

Ali tudi to je imelo svoje težave. Ko bi zveza med deželami takraj in onkraj Litave bila zgoli personalna unija, kot je na priliko bilo 1848. leta, potlej bi bilo po zgledu kromeržkega ustavnega načrta mogoče, skupne zadeve za našo polovico po oktoberski diplomi urediti; odkar so pa Ogri po elaboratu komisije 67tih nekaj rečí za skupne pripoznali, in je bilo zastran tega posebne pogodbe med našo in ogersko polovico treba, taka uredba ni več mogoča bila.

Pa še mnogo veče zadržke in težave je delalo prašanje o skupinah.

Glavni zadržek, to se vé, je bil ta, da Nemci o njih niso hoteli nič slišati; in Nemci so imeli, po napačnih volitvah na Českem in Moravskem, v zboru večino. Pa tudi mi Slovéni v tej reči nismo bili ene misli. Čehi se nepremakljivo držé historiške podloge; po njihovem programu bi Slovenci prišli v nemško skupino, ktera bi obsegala dolenjo in gorenjo Avstrijo, Solnigrad, Tirolsko in Predarelsko, Štajarsko, Koroško, Kranjsko, Goriško, Istro in Trst z obmestjem z enim skupinskim zborom in eno dvorno kancelarijo. Mi Slovenci spet, kakor je znano, smo zavrgli historiško podlogo, in zahtevali smo národno skupino; nam še notranje-avstrijska skupina ni bila všeč, nekar bi nam bila nemška. Gotovo je pa, da národnega principa za zdaj ne bi po nobeni ceni pripoznali niti Čehi niti Poljaki.

Iz tega vsega je pa jasno, da federalistični poslanci sploh, posebno pa mi slovenski na skupine nismo mogli misliti. Zlasti moram tistim, ki nam zamerjajo, da se nismo za združenje vseh Slovencev v eno skupino pod eno deželno vlado in pod en deželni zbor potegovali, odgovoriti, da se mi za to misel nismo mogli

nadjati čisto nobene podpore od nobene straní ne od Nemcev ne od Slovénov, če tudi o tem molčim, da še Slovenci sami v tej reči nismo prav složni. Zbudili bi bili mi s tako zahtevo v državnem zboru veliko viharja med Nemci in Lahi, a podpore ne bi bili našli od — nikogar. To pa vsak znalec parlamentarnega življenja vé, da je nespametno staviti take predloge, kterih padec je naprej gotov, ker će to tudi druzih škodljivih nasledkov ne bi imelo, ta graja gotovo zadene predlagovalca, da ljudí in okolščin ni poznal.

Iz tega mislim, bode do dobrega razvidno, da je federalistični program, ki smo ga imeli, postal zastran dežel ogerske krone popolnoma, a zastran druzih neogerskih dežel vsaj v 1., 2. in 3. točki nemogoč. Ostali ste nam od njega le še 4. in 5. točka, to je, kolikor se je tikal deželne avtonomije in národne ravnopravnosti.

Ali smo môgli, in smeli biti za vse te premembe v djanskem življenji slepi? Ali smo mogli reči, da jih celó ni? In ako smo videli, da so, ali smo jih smeli in ali smo jih môgli prezirati?

Ni tedaj res, in zevsem po krivici se nam je to očitalo, da smo mi popustili federalistični program; prava resnica je le ta, da so nam okoliščine in dogodbe za zdaj nemogoče storile, da bi se ga bili s celoma držali. A kolikor smo môgli, to smo storili. Omejivši svojo delavnost na poslednji dve točki od programa, poganjali smo se nevtrudoma za deželno avtonomijo in národno ravnopravnost. Da naš trud ni bil brez vspeha, pričajo §§. 11, in 12. prenarejene ustave; potem §§. 8. in 9. postave o delegacijah; priča tudi §. 19. osnovnih državljanskih pravic. Lahko se je prepričati, komur je mar, da niti kromerižka ustava, z večino po Slovenih izdelana, deželam in narodom ni večih pravic dajala.

Ta vspeh bode, jaz se trdno tega nadjam, pred mirno in preudarno kritiko, dovolj opravičeval federalistične državne poslance, in dokazoval, da so svojo dolžnost, kolikor so jim dogotovljene okoliščine dopuščale, vestno izpolnovali.

Tistim, ki so nam, posebno slovenskim poslancem, očitali, da smo solidarnost med federalisti razdrli, odgovarjam, da tudi to ni res, in to že za to ne, ker prave solidarnosti po enem programu in eni obliki osnovane med nami dozdaj še nikdar ni bilo. Kdor drugače misli, njega prašam: po kom bi se bili mi morali ravnati, da bi bili solidarno ravnali? Ali po Čehih, ali po Moravanih, po Poljakih ali po Tirolcih? Opomniti mi je, ko to prašanje stavljam, da ne mislim na to, kako smo pri ti ali oni priliki glasovali, ker je glasovanje tistih, ki so v manjšini, po večem tako brez vsake pomembe; odločno in načelne važnosti je bilo le to, da smo v državni zbor volili; da smo va-nj šli in v njem ostali, ker smo s tem faktično njegovo oblast pripoznali in njegovim sklepom se podvrgli.

To imajoč pred očmí prašam tedaj: po kom bi se bili morali ravnati, da bi bili solidarni? Saj vemo, da se niti deželni zbori niti izbrani državni poslanci niso enako ponašali. Češki zbor, ko so Čehi večino imeli, je sklenil adreso; ali voliti za sedanji državni zbor ni hotel; Moravani in Tirolci so sklenili adreso, ob enem pa tudi za sedanji državni zbor volili. Poljaki so volili brez adrese. Ko so potem pri druzih volitvah Čehi in Moravani v manjšini ostali, njihovi, po nemški večini izvoljeni poslanci niso hoteli v državni zbor priti; a Poljaki in Tirolci so prišli. Naj zdaj eden reče, po kterih bi se bili mi Slovenci ravnati imeli, da bi bili solidarni? Ali po Čehih, ali po Moravanih, ali po Tirolcih, ali po Poljakih?

Ako se je tedaj skoraj vsak federalistični deželni zbor drugače ponašal — in mislim, da je imel vsak svoje trdne razloge za to — kdo more nam Slovencem očitati, da smo mi solidarnost razdrli? Kdo more nam — najslabejim — zameriti, ako smo, kakor vsi drugi, tako tudi mi najpred na-se in na svoje okoliščine gledali? Vrh tega nam je dr. Rieger sam precej po nesrečnih českih volitvah odpisal, da je solidarnost, kakor je bila na shodu federalističnih poslancev meseca februarja l. l. na Dunaji domenjena, po dogodbah prestala, in da naj se za zdaj vsaka dežela ravná po svojih lastnih razmerah.

Nekteri so od nas slovenskih poslancev zahtevali, da naj zavolj solidarnosti s Čehi in Moravani zapustimo državni zbor, in so nam zeló zamerili, ko tega nismo hoteli storiti. Tukaj naj povem najpred to, da se izstopa nismo ogibali zavolj diêt, kakor nam je „Zukunft“ tolikrat pritikala; temveč da smo bili izstopiti odločeni in gotovi, kakor bi bil državni zbor v našo deželno avtonomijo posegel, in tudi brez tega, kakor bi bili Poljaki in Tirolci izstopili. Ali ko državni zbor v avtonomijo ni segal; ko so Poljaki in Tirolci ostali — ostali smo tudi mi.

Ali smo smeli samovoljno, brez trdnega razloga in sami izstopiti? Ali bi ne bili nasproti delali deželnim zborom, ki so nas poslali? Ali bi ne bili federalistično stranko državnega zbora brez potrebe za naše glasove oslabili? In kaj neki bi bili s tem dosegli? Morda dvalizem podrli? Ali državni zbor razgnali? Njegove sklepe zadržali ali neveljavne storili? Kdo je tako predrzen, ali tako neskušen, da bi se tacega nadjal! Gotovo je pa, da bi bili deželni zbor kranjski, edini, v kterem imamo Slovenci dolčno večino, v nevarnost spravili; vlado še huje na-se zdražili, in pred svetom se smešne storili, ker — „vana est sine viribus ira.“ Da tega véliki slov. politiki ne vejo!

Ako se na Čehe in Moravane kaže, da niso hoteli v državni zbor, na to odgovarjam, da je med njimi in nami nekaj razločka. Oni so pri druzih volitvah v manjšini ostali, ter niso prišli; ali mi ne vemo, kako bi se bili že prvikrat držali, ko bi bili vedeli, da večino zgubé, in kako drugikrat, ko bi bili v večini? Vsaj za Moravane gré misliti, da bi bili, kakor prvikrat, v državni zbor volili, ko bi bili večino imeli.

Sploh naj se pa naše okoliščine ne merijo po českih. Tam je moč; tam razvita in utrjena narodnost in starodavno historiško pravo; veliko plemstvo hodi z narodnjaci. Naš položaj je ves drugačen. Tega naj nikdar ne zabijo tisti, ki zahtevajo od nas politiko po českem kroju! (Dal. prih.)

Starozgodovinske stvari.

Kakošnega rodú so bili starodavni Karpiani?

Spisal Dav. Trstenjak.

(Dalje.)

Da so Karpiani bili Slovani, to je že Šafařik dokazal; naj jaz navedem še nove dokaze, kteri Šafařikove dopolnujejo.

Ptolomaj v zemljo Karpianov stavlja mesta: Gormanon *), Arsikva, Asanka in Uskenum. Ta imena nosijo slovansko lice; Gormanon = Gormanovo, Gormanje, od gora; Arsikva, primeri zarad oblike: Ponikva od slovanskega arsek, rsek, grčast, toraj

*) Nekteri codices imajo: Bormanon, toda od bor, mesto v borovji, Bormanje.

*

mesto, ktero je na grčastem svetu stalo*); Asanka, stara oblika za Jasanka, primeri: Jasenice, imena krajev; to tudi pomenja korenika usk, lucidus, splendens, litevsk: auszra, auszka, dea lucis, matutina.

Med rekami se imenujete Kus (Kusus) in Grana, Granva današnji: Gran. Poslednje ime je že Šafařik dokazal kot praslovansko, in vas, v kterem Grana izvira, se še danes veli: Hranovnice. K reki Kus (Vaha?) primeri ime rečice studene: Kusida, na meji črnogorski (Vuk, rječ. s. v.) sansk. kuçala, mrzla voda.

Imena traških mest imajo skoro vsa pristavek: dava, postavimo: Netindava, Petrodava, Sucidava, Utidava, Doridava, Singidava, Sergidava, Ziridava, ali pa: thusa, postavimo: Zarmisegethusa itd.

Da so Karpiani bili Slovani, priča tudi imé gore Karpat, ὁ κάρπατης ὄρος; al jaz ne morem s Šafařikom imena izpeljevati iz hrb = hrib, ker Grki bi bili pisali: χαρβατης, χαρβίανοι, Latini: Harbates, Harbi, ne pa: Carpates, Carpi. Po mojem mnenji pomenja karpat, karpati (scilic. breg, hrib primeri: rogat): mons curvus, tortuosus, kegelförmig zugespitzter, gewundener Berg. Prvotni pomen korenike: karp, krp, je: sich winden, wölben, gebogen sein, zato štajerskoslov. krple = lôcni, Futterschwinge, krple, lôcni na nogah, česk. metath. kraple, Schneeschuhe, staroslov. krpa, textura. Karpat je toraj v pomenu enak z imenom karpatske 7400 čevljev visoke gore: Krivan, mons curvus, tortuosus, in res so Karpati večidel: montes tortuosi.

Čista se še je ohranila oblika v imenu: Karpolani, Krpolani, kakor se ena podkarpatska vas veli. Tudi na Štajerskem, in sicer v šmarski in sivniški fari, imamo vesi z imenom: Karpule, Korpule in tudi te stojijo na obočnih hribih, do kterih drži vijugasta pot.

Sem še spadajo prestara imena severnih Slovanov: Karpenko, Karpinski, Karpov; krajev: Karpovice, gotovo tudi: Krapina za: Karpina; dalje ljudstva poljskega: Kurpiani. Karp, korp pa je = kalp, kolp, zato ime rek: Kolpa, Kolpina, Kolpinka, imena rek in rečic pri severnih Slovanih in v nekdanji Panonii, in ime pomenja: krivanka, der in Windungen, Krümmungen strömende Fluss.

Karpiani so bili mogočen rod, in od Ephora do Guida ravenskega (okoli 886 po Kristusu) jih omenjajo vsi imenitniši pisatelji. Ravenski geograf piše, da je domovina Karpianov bila Sarmacia; s tem imenom pa so pisatelji devetega in desetega stoletja poznamenovali stanovališča in sedeže severnih in severno-iztočnih Slovanov. Nemec Schlötzer, kteri se je dosti trudil s prazgodovino Slovanov, tudi postavlja prabivališča Slovanov v okrajino, v kteri najdemo v stari dôbi domovino Karpianov. [1])

(Dalje prihodnjič.)

Slovansko slovstvo.

* *Naše pravice.* Sastavio dr. Bogoslav Šulek. Ova knjiga je izbor povelja, zakona i drugih spisa, izvadjenih iz saborskih spisa i Kukuljevića djela: „Jura regni“, znamenitih za državno pravo kraljevine dalmatsko-hrvaško-slavonske, od godine 1102. (ili bolje 1108, jer tim dokumentom počimlje), kad smo se s Ugarskom sdružili, do god. 1868. Latinski su dokumenti prevedeni i protumačeni. Ovo je dakle kao diplomatička historija našega državnega prava, svakomu razumljiva, te će ga autentično obaviestiti o njegdašnjem i sadašnjem prostranstvu trojedne kraljevine i njezine avtonomije, kao i ob odnošenju k Ugarskoj i Avstriji. U knjigu uvodi liep predgovor i članak o našem državnom pravu. „Dragoljub.“

*) Arsikva tudi zná stati za: **Ръсиква** primeri krajna slovanska imena: Rsava, Resava itd. Tudi je stala na levem bregu Dunaja trdnjava Karpe, v tretjem stoletji škofovsk sedež. Pis.

[1]) Schlötzer, Nestor II, 67.

Ozir po svetu.

* Koliko žganja in piva (ola) popijó po svetu. Po večletnih skušnjah se je izvedelo, da na enega človeka se more šteti na Rusovskem 34 bokalov žganja, piva pa le 6 bokalov, na Pruskem (Prajzovskem) žganja 22, piva 48 bokalov, v Avstrii žganja 4, piva 86 bokalov, na Francozkem žganja 7, piva 84 bokalov, na Angležkem žganja 15, piva 44 bokalov, na Bavarskem (Parskem) žganja nič, piva pa 346 bokalov na enega človeka. — Po takem Rusi popijó največ žganja, Bavarci pa čuda veliko piva.

* Ljudske šole na Francozkem so v zeló slabem stanu. Ne davno je doslužil 73 let star učitelj 49 let, in koliko je dobil mirovine (penzije)? — 100 frankov ali komaj 50 gold. našega denarja. Drug 74 let star učitelj je služil 40 let, in dobil je 61 frankov mirovine! Ako se pomisli, koliko se potrosi za lišp v Parizu, za zabave cesarjeve, za armado itd., pa se primerja s tem beraški denar za dosluženih 49 in 40 let ljudskih učiteljev — se pač vidi, koliko je Francozom, kterih vsaka druga beseda je „civilizacija“, ležeče na omiki narodovi. Ni tedaj čuda, ako 1863. leta v vojake poklicanih mladenčev izmed 100 jih je le 28 znalo brati, 1865. leta le 25, 1866. leta le 24!

Zabavno berilo.

Juri Štrkelj najde zaklad.

Spisal Ivan Zarnik.

(Dalje.)

Juri. No, sedaj vse vem. Imam domá tudi palico, ktera mi bo na tanko pokazala, kje da je šac zakopan, ako jo tudi kacih pet korakov od zaklada v zemljo vsadim. Druzega tedaj ne potrebujem, kakor kramp in motiko, pa bo. Kaj ne, Marko?

Marko. Da, prav imaš, ljubi moj! Pa lej, kmalu bi ti bil nekaj pozabil povedati, in brez tega bi bil ves tvoj trud zastonj!

Juri. Kaj tacega?

Marko. Da zaklada pred ne pogledaš, kakor jutro zjutraj, ko bo že solnce visoko na nebu stalo!

Juri. Bog in sv. Juri te vsliši, Marko! To ti povem, da frdamano ga bova žehtala, če se to zgodí, Marko!

Marko. Sedaj le hitro se odpravi, kajti ura gré že na enajst, in pred polnočjo pa moraš ti na vsako vižo sam pri bukvi biti; do tje pa je tudi dobro gredé poldrugo uro!

Juri. Zdaj grem le domú po kramp in motiko, potem jo bom pa urno udaril po šac.

Marko. Bog daj srečo!

Juri. In sv. Juri!

Marko. Bog!

Zdaj se ločita. Juri korači tihih korakov po kramp in motiko na svoj dom, Marka pa se je tudi domú spat napotil, kajti bilo je že blizo enajste ure. Tiho prikorači Juri domú in gré naravnost na skedenj po kramp in motiko, vzame pa tudi neko staro prav zaprašeno laterno s sabo; noč je bila temna, in vrh tega pa tudi

pot po gozdu zeló nepripravna, in luči je potreboval, da lože zapazi hrast in smreko. Tiho kakor je prišel domú, se splazi zopet od doma, in nobeni živi duši nič o tem ne omeni, prav kakor mu je pajdaš Marko naročil. Tiho se plazi Jurče po gozdu, in v svoje preveliko veselje opazi znamenje + na hrastu. Potem jo krene na desno roko, in ko pride kacih 35 korakov od hrasta, zapazi nepopisljivo vesel na bukvi tudi tisto znamenje ☾☺☽VIII na tanko, kakor mu je bil Marko povedal.

Ko semkaj pride, sliši od farne cerkve $^3/_4$ na 12. biti. Misli si, pred polnočjo ne smem začeti, toraj si vse prav dobro in skrbno pripravi. Tudi palice, ktera kaže kraj, kjer je šac zakopan, ni pozabil s seboj vzeti, pa povedati ti moram, dragi bralec! da mu je ni bilo treba, kajti kacih 5 korakov od stare zaznamovane bukve se je pri tleh jako svetilo, in to je bilo Jurčetu znamenje, da tukaj je zaklad zakopan; in — res ni se motil.

Ko tedaj ura pri fari pol noči odbije, se Juri pokriža, in jame v imenu božjem in sv. Jurju prav vrlo in naglo kopati na mestu, kjer se mu je dozdevalo, da ima zaklad zakopan biti.

Ko tako naš Juri dobro četrt ure koplje, mahoma začne kramp prav rad v zemljo iti, in — oj veselje! kmalu zagleda Juri star lonec, ki je bil pokrit z neko rečjó. Jurče je ves nor veselja.

Sedaj varno vzame lonec iz jame, zahvali Boga in sv. Jurja, ter vže v duhu prešteva cekine in križaste tolarje. O srečni Juri! — Tiho jo prilomasti domú, dene lonec z zakladom na varno mesto, ter se počivat podá. Ura na zvoniku je ravno pol dveh udarila, ko se naš Juri k počitku podá. Kmalu zaspí. Celo noč se mu sanja, da šteje novce.

Ko se zjutraj zbudí, vže je solnce visoko na nebu viselo in Jurčeta čakalo, da bo najdeni zaklad prešteval. Hitro se opravi in gré naravnost na mesto, kamor je ponoči pisker z zakladom shranil. Dobi ga, kakor ga je shranil. Al nekako lahák se mu dozdeva, kar pa ponoči od prevelikega veselja ni zapazil. Odpre ga, in — tri sto rac na vodi! — mesto dozdevnih trdnjakov v lonci le — kurjek zagleda! Ali ga škratelj slepi ali ga je Marko tako opeharil, tega si ne more uganiti. Ves divji s kurjekom vred lonec zad za skedenj trešči, da se na sto koscev razletí.

Drugi dan popoldne se Juri in Marko srečata; Marko brž vidi, da se Jurčetu ni nič kaj po sreči izšlo.

Juri. Vrag tebe in tvoj zaklad vzemi!

Marko. Kaj pa je, ali se ti je kaj hudega pripetilo?

Juri. Kaj hudega pripetilo? Mesto lonca denarjev sem lonec — kurjeka dobil! Hudir naj te vzame, pa še kurjek na vrh!

Marko. Morebiti si se pa kaj pregrešil, in nisi tako ravnal kakor sem ti naročil, Jurče!

Juri. Na tanko tako sem storil, kakor si mi naročil.

Marka. Gotovo si kaj pregrešil, da ti je škratelj novce v kurjek spremenil! Ali si se Bogu zahvalil, da ti je dal zaklad najti?

Juri. Se vé da in po vrh še sv. Jurju; in vendar je taka!

Marko. Vidiš, to vže ni bilo prav, da si se tudi sv. Jurju zahvalil; sv. Juri nima nič z zakladi opraviti!

Juri. Zdaj se pa še norca delaj iz mene!

Marko. Tako-le je, ljubi moj Juri, človek nikdar zadosti ne vé!

Juri. Primaruha! da se bi ne bil toliko trudil in toliko straha prestal, ko bi bil vedel, da namesti cekinov vlovim — kurjek!

Marko. Prav imaš, ljubi Jurče! Vendar ne bodi hud; morda nazadnje iz kurjeka še kaj dobrega pride.

Juri. Vzemi si ga sam, pa glej, kaj ti iz smrdljine dobrega pride. Privoščim ti ga vsega!

Marko. Na svetu je vse mogoče, Jurče!

Juri. A to jaz sam dobro vem, da je na svetu vse mogoče. Ako je mogoče, da človek, ko gré cekinov iskat, pa kurjek dobí, tedaj more res še kaj druzega biti mogoče. Dosti imam tvojih burk!

Marko. Potolaži se Jurče! Morda iz kurjekov vendar še kaj dobrega pride! Zdaj pa srečno, Jurče, jaz moram na delo.

Juri. Pojdi na Grintovec, če češ — mene ne boš več za nos vodil. (Kon. prih.)

Dopisi.

Iz Velikovca na Koroškem. ⅄. — Kakošno je v nekterih krajih še materijalno stanje učiteljev, kaže najbolje sledeča dogodba. Učitelj pri sv. Walburgi je moral zavoljo hude bolezni, ki ga je nadlegovala že dolgo časa, od učiteljstva odstopiti; občina mu hvalevredno obljubi v počitku podpore, stanovanje itd. Al vse bilo je le obljuba, spolnila ni nič. Imenovana občina se združi z drugo, da veča postane. Skoro je nastalo vprašanje: ali ima tudi zdaj še obljuba zavoljo učitelja veljavo? Okrajna gosposka je odgovorila, dá; učitelja so pa vendar-le pošiljali od hiše do hiše in zeló slabo se mu je godilo. Tako daleč ga je ta stiska pripravila, da ves zmotljen po svojih nadlogah je žugal z ognjem, ako se mu kmalu življenje ne zboljša! In res, ko se to ne zgodí, zažgè pohištvo županovo. Obsojen je zdaj za pol leta v zapor, ker je preiskava razodela, da je kriv tega djanja. Ta kazen bila mu je pa premajhna, zato je sam prosil podaljšanja, videvši, da mu ni mogoče živeti, kedar prestane zapor, kajti kakor berača so ga od hiše do hiše potiskovali v zahvalo, da je (kakor soseščani sami tega ne tajijo) šolsko mladino dobro odgojeval in vodil. Tako se zdaj godí 60 let staremu možu, kteri v zaporu čaka rešiteljce — smrti! — Nedavno je sodnija zgrabila celo družbo, ktera je denar ponarejala in menda veliko takega že med ljudstvo spravila. Našlo se je pri njej mnogo orodja, kakor tudi še ne izdelanih bankovcev. — Vreme je kaj čudno in bolnih ljudí dosti. Zima je huda in siromake zeló tlači. Zaslužka ni, da bi si mogli drv kupiti. Bog pomozi!

Iz Trsta. *(Nekaj o Slovencih tržaške okolice.)* V. — Ti ljudje so bili od nekdaj, in so še vedno vrli, zvesti in zanesljivi varhi tržaškega mesta, kjer se pogostoma godijo hudodelstva in mnogotere nespodobna djanja vrste. Ta služba, kakor tudi delo pri zidarstvu, kamenarstvu itd. v mestu jim sicer nosi kak dobiček; al koliko jim znaša? Pač malo si utegnejo reveži ž njim pomagati. Kar se pa njihovih zemljišč tiče, ne moremo zakrivati tega, da se nekaj časa preveč zanemarjajo, ker gospodarji nimajo potrebnih pripomočkov, da bi jih bolje obdelavali. Zeló škodljiva je sicer pa tudi starodavna navada, da po smrti vsacega posestnika se razdeljujejo med vse otroke, tako, da na zadnje ne bo dobil eden še toliko prostora, da si bajtico sèzida. Kam bo pač to peljalo? In kako je pri tacih okoliščinah tudi mogoče, da revno to ljudstvo napreduje v omiki? Zato vidimo pa tudi v tem oziru nektere prikazni, ki so res žalostne. Da si kakor si bodi narodu pot zlajša do duševnega izobraženja, treba, da se poprej pot napravi do telesnega in materijalnega blagostanja. Prav v ta namen je zadnjič nek tukajšen časnik poslancem deželnega zbora resno priporočal tudi naše — Slovence. Bode li to kaj pomagalo?

Iz Trsta. *(Kupnja in prodaja v Trstu. — Opomin tujcem.)* V. — Večina trgovcev druzih mest, saj kakor je meni znano, ima vse hvale vredno navado, da prodaja svoje blago po stanovitih cenah. Po tem se ni treba pogajati pri kupnji s trgovcem. Al tukaj v Trstu saj povsod ni taka. Ako človek ne vé, kako da ima pri tem ravnati, ali kaka da je tù navada, lahko je prekanjen, zlasti če je tujec. Naj to spričam. Nedavno pride v Trst tujec K—. Hodé po mestu sè svojim znancem M—, ki dobro pozná Trst in njegove trgovce, razodene mu željo kupiti si britvo. Gresta k trgovcu, ki prodaja nože in britve. Tujec si zbere britev. „Koliko veljá?“ ga popraša. „4 forinte je zadnji kup“, mu odgovorí. Obrnivši se k znancu, ga tihoma popraša, kaj da mu se pozdeva? „Obljubite mu 70 soldov“ — mu zašepeče v uho. „Kako je to mogoče?“ — „Le ponudite mu toliko; bote že videli.“ In res mu obljubi 70 soldov. Trgovec molčé položí britvo zopet na svoje mesto. „Al jo bote dali?“ — „Za to ceno ne.“ Tujec, na migljej znanca, se obrne in gré proti vratom. „Čujte, za 3 for. in 50 soldov vam jo dam.“ — „Saj sem vam že djal!“ — „Pa za tri?“ „Tudi ne.“ Naposled jo dá za en forint! — Neki žid (jud) pride s precej lepo suknjo v pisarnico k gosp. G— in mu jo ponuja za 26 for. Uradnik G—, ki ga ni bila volja kupiti suknje, mu obljubi 9 for., da le odpravi sitnega juda. Dal jo je za — devet forintov! — Tako se pogostoma godí v Trstu. Tedaj pozor, tujci!

Od Mure. — 1848. leto je najprvlje porodilo slovenski pastirski list za Slovence v sekovski vladikovini. Prece bahati nemški vladika Zengerle, bivši menih, obiskovaje slovenske vernike propovedoval je čisto slovenskemu ljudstvu v švabski nemščini. Slovenski duhovniki pred 1848. so si nemške liste nekako predelovali in krojili največkrat po šepavih kolomerih. Čas je pritisnil in primoral nemškega vladiko sekovskega, da je dajal sloveniti spise namenjene prostemu slovenskemu ljudstvu, toda bogoslovci početniki v učenji slovenskega jezika rodo so tolmačili vladikove misli, posebno Rauscherjeve. Predzadnji vladika sekovski, lani umrli, počel se je učiti slovenščine ter je do 1855. leta dotle dognal, da je mogel napisani govor pogrešno prebirati, in vendar ljudstvo, slušajoče od nemškega vladike v lagodnem izgovoru (na pr. réznica namesti resnica) povse prosti poduk na glas se je radosti jokalo. Toliko ljubi narod domačo besedo. Od 1859. leta pridruženi sekovski Slovenci labodski vladikovini dobivali smo pastirske listove v krasni skladnji slovenski do 1862. l., da si tudi oblika ni vselej odgovarjala, in vsakokratno branje Slomšekovih izdelkov privabilo je solze, ker Slomšek je poznal narod, njegove šege in jezik do jedra, kakor menda malokteri viši pastir. Od one dobe dobivamo tudi nekše slovenske pastirske listove, kterih priličnosti po notranji veljavi ne tajimo, toda oblika je toliko hrapava, da se v nji nikakor ne dá gibati; besede so z večine slovenske, slog pa nemški ali Bog vede kaki, — odtod nerazumljivost. Čakamo že pet let, toda brez sadú; ne zrna ni o napredku v jeziku. Beré Slomšekove pastirske listove zdelo nam se je, kakor bi se šetali po prijetno in ugodno urejenem in nadelanem vrtu, nahajajoči vse primerno ustrojeno, sedaj pa ima podobo, kakor bi klamoterili po trnatem in kopinjskem grmovji. Vsakdo našincev vé, kako lično se piše slovenski jezik dandanes v časnikih in druzih knjigah in pismih; po pravici tedaj zahtevamo in moramo zahtevati od vsake očitne, bodi-si vladne ali cerkvene oblasti, slovenski in pravilni slog. Kaj bi, na priliko, graške vladikovine Nemci rekli, če bi se jim v taki posodi streglo z božjimi nauki? Proti tej krivici polagamo prosved. Naj nikdo ne misli, da še danes životarimo v oni mračni dôbi, kjer je pojedinec absolutistično vladal samovoljno s tisoč tisočmi kakor z nemo živinico po svoji trmi? Čitajte pismo in cerkvene pisatelje: mahoma pozveste, kaka je bila prvotna cerkvena uprava. Dajte Bogu, kar je Božjega, — cesarju, kar je cesarjevega, a tudi narodu, kar je narodovega! In dobro bode na svetu.

Idrija. *(Iz čitalnice.)* Vsem čast. gospodom družbenikom čitalnice naše se naznanja, da čitalnica ima občni zbor dne 4. februarja zvečer ob 7. uri v družbinem poslopji. Odbor.

Iz ipavske doline. Čitalnica v Križi ipavskem se odpre že 16. dne prihodnjega meseca namesti 23. Začetek ob 5. uri zvečer.

Iz Loke 14. jan. — Tužnega srca naznanjam prežalostno novico, da je moj nadepolni brat Cene, tehnikar 4. leta, v 24. letu svoje starosti 3. dne t. m. za jetiko umrl. Vsem njegovim prijateljem in znancem priporočam rajnkega v molitev in mili spomin.

Anton Kunšić, učitelj.

Iz Kranja. — V nedeljo 2. februarja ob pol 8. zvečer čestila bode naša čitalnica sè slovesno besedo spomin rojstnega dne Valentina Vodnika. Po besedi bode véliki ples.

Iz Ljubljane. Novi minister kmetijstva grof Alfred Potocki je kmetijski družbi iz Dunaja poslal sledeče pismo od 12. dne t. m.: „Poklican po Njih Veličanstvu cesarju na mesto ministra za kmetijstvo, nastopim danes to opravilstvo. Zraven skrbí za kmetijstvo in za vse to, kar se vjema s kmetijskim gospodarstvom, spada v moje področje tudi skrb za rudarstvo. Ker nisem novinec o kmetijstvu,*) tedaj čutim važno in težavno nalogo, ki mi je došla s tem opravilstvom in po kteri imam skrbeti za blagor treh četrtin prebivalcev avstrijskih. Vem namreč, da kmetje se radi starega držé, in, kakor je to sicer v druzih obzirih hvalevredno, stavi vendar hitremu napredku v narodnem gospodarstvu mnogotere ovire; vem pa tudi to, da ne dežele ne država nimajo potrebnega denarja, da bi kar po velikanskem načrtu mogel pognati napredek kmetijstva. Če tudi me navdaja trdna volja, da se ves žrtujem svojemu poklicu, vendar se moram le tedaj nadjati zdatnega vspeha v delovanji svojem, ako me krepko podpirajo vsi tisti, ki so poklicani sodelovalcem biti v velikem tem delu. Na to podporo se zanašam popolnoma in le tedaj, ako tako podporo dobim, bode mi mogoče, premagati ovire in povzdigniti domače kmetijstvo in rudarstvo na tisto stopinjo, ktero doseči ste v stanu. Posebno kmetijskim družbam je mogoče pomagati mi v blagem namenu, ker one najbolje vedó, kaj želijo in potrebujejo kmetovalci, pa one tudi poznajo pogreške in slabosti kmetijstva svoje dežele. Naj se tedaj v vseh zadevah, ki se tičejo skupne naše naloge, odkritosrčno in brez ovinkov kar naravnost do mene obrnejo. Zagotavljam jim vselej prijazno in krepko podporo.“

— Kmetijski družbi je predsedništvo 26. zbora nemških kmetovalcev in gozdnarjev na znanje dalo, da bode ta zbor letos na Dunaji in sicer od 31. avgusta do 5. septembra.

— *(Iz deželnega odbora.)* Da se ljudém vstreže, pa tudi za korist deželne blagajnice (kase) skrbí, zato je deželni odbor oskrbništvu deželne prisilne delavnice (Zwangsarbeitshaus) dovolil, da si sme nakupiti usnja in kar je sicer za čevlje potreba; po takem ljudém, ki dajo v delavnici čevlje izdelovati,

*) Gospod minister (Poljak) je menda največi posestnik v Evropi; on ima grajščine v Galicii, Volhinii in Novi Ruski, kjer ima tudi 7 velikih cukrarnic.

ne bo treba drugod usnja in druge priprave kupovati in več potov delati, ker bo vse delavnica po odločeni ceni dajala. — Ker še zmiraj ni duha ne sluha, da bi se deželi naši povrnilo ob francozkih časih jej od cesarske vlade vzeto premoženje ali da bi se jej namesti tega vsako leto plačevalo saj 60.000 gold., je naredil deželni odbor prošnjo do novega finančnega ministra, v kterem se prosi, naj na ustavni poti konec storí tej zadevi, ki je tako jasna kot beli dan, pa se že vleče toliko let in zadnjič od 1863. leta, ko se je deželni naš zbor potegnil za-njo. Ker se jej ta denar ne dá, so deželi roke vezane, da ne more na korist dežele nič storiti, čeravno je toliko prav krvavo potrebnega. Dežela po pravici mrmrà, če tudi se deželni zbor in odbor na vso moč prizadevata, da bi dežela prišla do svojega in bi nazadnje celó prisiljena bila, vlado tožiti. — Ker ima deželna kasa včasih več ležečega denarja iz ustanovnih zalog (Stiftungsfond), je sklenil odbor, da jej ta denar mrtev ne leží, da nakupuje kranjske obligacije zemljiščine odveze; v ta cilj in konec bode razglasil vabilo, naj taki, ki imajo prodati tacih obligacij, jih prinesó deželni kasi. — Da bi se deželni blagajnici polajšalo breme, ki ga jej prizadevajo silni stroški revnih bolnikov v bolnišnici deželni, je odbor ukazal mnogo prenaredeb v jedilih in druzih rečeh. — Ker se mestni zbor brani plačati od leta 1866. in iz prvih kvatrov 1867. leta zaostalih 6025 gold. 60 kr. za bolnike mestne v bolnišnici ljubljanski, je odbor po sklepu deželnega zbora od 1867. leta sklenil prositi c. kr. deželno vlado, naj mestne dohodke dene pod politično sekvestrijo. — C. kr. deželna komisija za odkup in poravnavo zemljiščinih servitutov je deželnemu odboru na znanje dala, kar so te servitutne komisije dovršile preteklo leto 1867. Iz tega popisa se razvidi, da do konca 1867. leta je v vsem skupaj 3900 oglasov ali prošinj za presojo (provokacij) z 161.449 pravicami prišlo do deželne servitutne komisije, ktere so se potem izročile v obravnavo 6 dotičnim komisijam, ki so lansko leto dognale 132 oglasov z 6187 pravicami, v vsem skupaj pa dozdaj 2601 oglasov z 97.924 pravicami, — tedaj še ni rešenih 1299 oglasov z 63.525 pravicami. V vsem skupaj so zdaj na 202.675 oralih gozdov (borštev) in 81.324 oralih druzih zemljišč služne pravice (servitute) odkupljene, poravnane (regulirane) pa na 16.965 oralih gozdov in 12.671 oralov druzih zemljišč. V vsem skupaj so po takem na 313.638 oralih servituti v red djani. (Kdaj bode po takem konec tega dela, ktero deželi toliko stroškov prizadene, ako bo delo tako po polževo napredovalo?!) — Deželni odbor je od sosesk iz Jesenic, Bleda, Gorij, Bistrice, Srednje Vasi in koroške Bele, ktere namestujejo 20.000 prebivalcev, sprejel zaupnico in zahvalnico za to, da je pritrdil predlogu c. kr. nadsodnije, kteri nasvetuje, naj c. kr. okrajna sodnija pride v Bled.

— Gosp. župan dr. Costa se je v nedeljo podal na Dunaj; deželni odbor mu je izročil pismo, ktero bota skupaj z gosp. dr. Tomanom podala novemu finančnemu ministru, ki se prosi, naj bi se dalje ne odlašalo rešenje deželi vzetega premoženja.

— Veliko nevoljo je izbudilo pri hišnih gospodarjih v nekterih predmestjih to, da jih je magistrat — sicer s pravico pritožbe — obsodil v denarno kazen po 1 gld., 2 gld. itd. zato, ker une dni niso snegá počedili brž od svojih hiš. Tudi mi smo za to, da se tlak poleg hiš počedi, polzka tla posipljejo in sploh storí vse, kar zahteva snažnost in varnost za zdrave ude človeške, taki gospodarji pa naj se kaznujejo po odločbah magistratovih, ki ne storijo dolžnosti svoje. Al mi, ki se v vsem držimo postavnih §§. in vemo, da po §. 111. mestne ustave se smejo denarne kazni odločevati le po sklepih magistratovih (kdo pa je magistrat, razlaga §. 48.), se za trdno nadjamo, da se odstopi od vseh teh kazen, ki zadevajo oni čas, ko je toliko snega posulo mesto, da človek 2, 3 dni ne peš ne z vozom ni mogel po nekterih ulicah in je magistrat sam prvi zaslužil hudo kazen zavoljo vseh tistih, ki niso po ulicah mogli naprej ali so padli in se poškodovali. Vreme je bilo nenavadno one dni; v takem vremenu se tedaj tem manj more po navadnih pravilih ravnati, in zlasti tedaj ne, kader gosposka sama mora klicati: „Mea maxima culpa!“ — Kakor slišimo, je ta prvi letošnji sneg mestni kasi pobral polnih 3000 gold.

— Nedavno so ubili v okolici črmošniški dve stekli mački in te dni v Senožečah steklega psa. Ker tudi iz druzih mest in zlasti iz Dunaja slišimo, da imajo pogostoma stekle pse, je pač očitno, da je eno leto sem nastopil prav kužni steklinski čas. Smešno je vsem tem skušnjam nasproti, da nekteri modrijani s slamo v glavi v Ljubljani in na Dunaji svojo modrost ljudém prodajajo s tem, da pravijo: „saj ni bil stekel; jesti ni imel ali pa so ga tepli.“ Ko bi ti slamarji le pogledali takega psa živega ali ogledali crknjenega, kri njegovo itd., morebiti bi jim vendar začela slama goreti nad možgani, da bi se jim razjasnila glava. Kaj je mar takim abotam za to, ako bi se zanemarila postavna varnost in bi več popadenih ljudí nesrečnih postalo!

— V našem listu že naznanjene nove kuharske bukve so gotove in se pod naslovom „Slovenska kuharica ali navod okusno napravljati navadna in imenitna jedila; narekovala Magdalena Pleiweisova rojena Knafelj-nova, pisala Neža Lésarjeva“ — dobivajo mehkovezane po 1 gold. 70 kr. v bukvarnici Klerovi na vélikem trgu blizo magistrata ali pa pri izdateljci sami na vélikem trgu v hiši štev. 307 v prvem nadstropji. Bukve obsegajo 20 pôl in prav na tanko popisujejo vse (nad 900 jedíl), kar je ženski, ki se še le kuhati učí, pa tudi že izurjenim kuharicam vedeti potreba, da so jedila prav dobra in okusna. Ime izdateljce je že samo po sebi porok velike vrednosti te knjige, kteri gré še tudi to na posebno hvalo, da je pisana v lični in lahko razumljivi slovenski besedi.

— *(Vabilo k slovesni besedi na spomin V. Vodniku v národni čitalnici ljubljanski 2. svečana.)* Program: 1. „Govor predsednikov.“ 2. „Vodniku!“ Besede Tomanove; možki zbor od Ant. Nedvěda. 3. „Mladi junak“. Pesem za „alt“ z glasovirom od Ant. Förster-a. 4. „Roža“. Besede Jenkove; skupni možki in ženski zbor od Dr. Benj. Ipavca. 5. „Rapsodija“ za gosle in glasovir od Drag. Evers-a. 6. „Vsačina“, (quodlibet); ženski zbor; iz slovanskih narodnih pesem zložil Ant. Förster. 7. a) „Roži“, pesem iz kraljedvorskega rokopisa za tenor z glasovirom od V. Tomaška; b) „Moj angeljček“, pesem za tenor z glasovirom od Esserja. 8. „Samo.“ Besede Jenkove; možki zbor od Ant. Förster-a. — Pred besedo in po besedi gode c. kr. vojaška glasba. — Po besedi véliki ples. — Ker so po večletni navadi dohodki današnje veselice namenjeni družbinemu zalogu (fondu) in posebno čitalničinim muzikalnim potrebščinam, plača vsak gospod 1 gold., vsaka gospá in gospodičina po 50 kr. vstopnine. Vstopnice se dobivajo v štacuni gosp. Fr. Vidica v špitalskih ulicah in pa v pisarnici „Triglava“, veseličin večer pa pri kasi. Vsacemu čast. čitalničinemu udu je pripuščeno, k tej veselici seboj vzeti še kakega za vpeljanje v čitalnico sposobnega gosta, kteri plača gori odločeno vstopnino. Začetek ob 7. uri zvečer.

Odbor čitalničin.

— Veselica poslednjo nedeljo v čitalnici bila je prav lepa. Visokorodni gospod deželni predsednik jo

je počastil za nekoliko časa sè svojo nazočostjo. — Na Vodnikovo slovesno večernico v nedeljo se že pripravlja vse, mlado in staro.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Državni zbor je sklican na 10. svečana. Zdaj pretresujete delegaciji skupne državne stroške za letošnje leto, ktere ministerstvo stavi na 83 milijonov in 83.702 gold. Po pogodbi z Ogri, da oni donašajo 30 odstotkov, mi pa 70, bi naše dežele po takem zadélo okoli 58 milijonov, Ogre pa okoli 25 milijonov. Kakor se po časnikih bere, bote obé delegaciji izbrisale več stroškov. Magjarom, ki nočejo nič nemški govoriti, čeravno vsi nemški znajo, se finančni minister Becke hoče prikupiti s tem, da se je 6 magjarskih besed naučil in v seji s temi priučenimi besedami jim izročil stroškovnik skupni. Pri teh magjarskih besedah nemškega ministra se spominjamo naše pesmice: „Poj, tiček moj, poj!“ — Državna delegacija je na kosilo povabila ogersko; ta pa se je zahvalila, rekši, da pilo in jedlo se bode le po dokončanem delu.

— C. kr. više armadno poveljstvo neha; nadvojvoda Albrecht je le za poveljnika imenovan.

— Po cesarskem sklepu od 19. jan. bodo vsi ces. uradniki s podpisom prisegli, da neprelomljivo spolnujejo državne glavne postave.

— Za konkordat je došlo državnemu zboru 632 prošinj (peticij), zoper pa 499, tedaj 133 več za to, da konkordat ostane. Pravijo, da papež noče odstopiti od pogojenih pravic, dunajska vlada pa da misli na kratko prekrižati vso to pogodbo.

Iz Istre. V mnogih isterskih krajih imajo letos veliko revščino zarad slabe letine. Svitli cesar je ukazal, naj se isterskemu deželnemu odboru dá naprej iz državnega zaklada 35.000 gold., ktere bode dežela v letnih obrokih brez obresti vračala, da se ubogemu ljudstvu pomore.

Iz Trsta. 24. dne t. m. je počila petarda pri hiši deželnega poglavarstva. Ali so se Benetke preselile v Trst? Vse mogoče — piše „Primorec.“

Iz Gorice. Kmetijska družba goriška napravi v prvi polovici meseca maja t. l. v Gorici razstavo raznoterih pridelkov vrtnarskih in cvetličarstvenih.

— V novi zvonarici v Gorici, ki je poddružnica videmske zvonarije Broili-Polli-eve, ob cesti proti železnici, blizo kolodvora, so ulili 22. dne t. m. prve zvonove za Vileš.

— Iz kaznovalnice sta ušla te dni dva vjetnika, na 6 let obsojena, ktera sta unidan pri obravnavi sodnikom na zobe povedala, da, če bota obsojena, uideta. Celó kaznjenci znajo biti — mož beseda!

— Vodja na c. kr. viši realki v Gorici je imenovan tukajšnji gimn. profesor g. Ferdinand Gatti.

Hrvaško. Iz Zagreba. Odbor deželnega zbora je osnoval adreso. Ta adresa ni miš niti tič. V saboto je zbor volil 12 poslancev, ki grejo na dogovor v Pešt, da zatrdijo podložnost Magjarom. Poslanci iz Reke pa so kar naravnost rekli, da hrvaški zbor nima pravice sklepati o reških zadevah, Reka spada pod ogerski zbor. — Dober tek!

Česko. Iz Prage. Naše mesto je bilo 19. in 21. dné t. m. zelo nemirno. Ker je nemška kazina z dijaki na čast novoizvoljenemu pa Čehom celó nič priljubljenemu ministru Herbstu, ki je tukaj bil profesor in glava nemške stranke v deželnem zboru, nameravala napraviti bakljado, je slovanska stranka sklenila zabraniti to svečanost. Ko so Nemci to izvedeli, so odstopili od svojega namena, al zatrosila se je govorica o bakljadi tako med ljudstvo, da ni verjelo, da je ne bode. In tako je nad 2000 ljudí privrelo pred nemško kazino in „mačjo godbo“ zapiskalo Herbstu in Beustu. Vsi opomini mestnega župana in podžupana niso dosti zdali, dokler niso do polnoči žandarji in vojaki razgnali nepokoja. Zdaj teče ostra preiskava.

Laško. Lani je vladni blagajnici zmanjkalo 391 milij. frankov, letos jih bode 236. Začeli so pokati glasovi, naj se laško kraljestvo razveže v več zveznih dežel. To bi bila spet nova prekucija.

Francozko. Nova vojskina postava je zeló razdražila Francoze. Čujejo se celó glasovi republikanski. Britke so ure Napoleonu.

Rusko. Nekako mirneji duh veje zdaj po časnikih ruskih. Vojska dandanes — pravijo — ni nobena čast, nego le nesreča. Rusija noče nikjer gospodstva, a tudi ne bode trpela nepravične sile druzih; mir naj kraljuje po slogi vlad in prijateljstvu narodov!

Turčija. Vse pri starem. V Kanci tepó turško vojsko pogostoma.

Denarni zapisnik Matičin.

(Dalje.)

Stari udje so plačali:

a) ustanovniki:

Za 2. leto: gg. Vošnjak Miha, dr. Kreč M., Pivec P. Maksim.

Za 3. leto: gg. Toplak Jožef, Janežič Jakob, Žuža Ivan, Parapat Janez, Šavnik Sebastijan, Vošnjak Miha, Šinkovec Jožef, Kožuh Matej.

Za 4. leto: gg. Sl. čitalnica celjska, kmetijska poddružnica v Celji; Kapus France, Krušič Ivan, teharska občina selska, Šavnik Dragotin, Bleiweis Ivana, Florijanova Nikolaja, Pirec Matej, dr. Bleiweis Dragotin, dr. Melè Ivan, Ratej France, Urbanček Janez, Pertot Janez, Arce Rajko.

Doplačali so: gg. Trafenik France, Sorglehner Jožef, Lukman Jakob dr. Poklukar Jožef, Lićan Škender.

b) letniki:

Za 1865. leto: g. Robas Janez, Abram Lavoslav.

Za 1866. leto: gg. Slovenija v Gradcu, Robas Janez, Martinak Josip, Vojvoda Šimen.

Za 1867. leto: gg. Lichtenegger Janez, Jesenko Gregorij, Josek Ljudevik, Jeretin Edvard, Soler Jožef, Zuža Janez, Žnidar Martin, Škrta Jožef, Ripšl Mavricij, Lukažič Janez, Roze France, Jug France, Zdoljšek Franjo, Žnidarčič Urban, Venedig P. Herrman, Mlakar P. Maksim. Koderman P. Rihard, Blagne Anton, Gregoračeva Malica, Dolenec France, Lazar Mih., Pec Karol, Cebin Peter, Šepec Karol, farna knjižnica v slov. Bistrici, Bohinec France, Šoklič Blaž, Majtinger Ivan, Stanovnik Nikolaj, Zupančič Janez, Kapus Janez, Ažman Janez, dr. Skrabar Vikt., Gasperin Viljem, Jakšič Anton, Hočevar Anton, Potočnik Anton, Kramberger Feliks, Rešek P. Henrik, Mencinger Lovro.

Za 1868. leto: gg. Ravnikar Ljudevit, Kastelec Janez, Virk Jožef, Žnidarčič Urban, dr. Robič Mat., Tosi Jožef, Paltauf Jakob, Polič Dragotin, Kovačič J., Walner Peter, dr. Kopač Jožef, dr. Šubic Simon, Sarnec France, Kranjc Ivan, Zamuda France, Kocijančič Alojzi, Schmid Ferd., Regula Franjo, Petelin J., Dreisiebner Jožef, dr. Misia Jakob, Lupšina J., Šlik Jožef, Vrbnjak Jožef, Budnar Janez, Kraševec Jernej, Potrč Alojzi, Legat Jan. Nep., čitalnica v Kastvi, Wiest Viktor, Košir Alojzi, Macak Jan., Stanovnik Nikolaj, Drašler France, nedeljska šola v Munah, Varl Jurij, Zupančič Janez, Kramberger Feliks, Horvat Miha, Jalen Šimen, Bernard Tine, Potočnik Janez, Škrl Jakob, Rešek P. Henrik, Blagne Anton, Babnik Jernej, Stritar Andrej.

Za 1869. leto: g. Potrč Alojzi, Stritar.

V Ljubljani 28. januarja 1868. Dr. Jer. Zupanec.

Kursi na Dunaji 21. januarja.

5% metaliki 56 fl. 85 kr.	Ažijo srebra 118 fl. — kr.
Narodno posojilo 65 fl. 90 kr.	Cekini 5 fl. 74 kr.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.